

Onderwijs op de ABC-eilanden: Papiaments van levensbelang?

In het artikel ‘Papiaments van levensbelang’ in het laatste LTM-nummer van 2020 geven de auteurs hun visie op de positie van het Papiaments in het onderwijs op Aruba, Bonaire en Curaçao (Pereira & Römer-Dijkhoff, 2020). Het door mij geschreven drieluik over deze onderwijssituatie (Kibbelaar, 2019a, 2019b, 2019c) wordt door hen gekwalificeerd als niet realistisch, ongenueanceerd en niet wetenschappelijk onderbouwd. Ogenschijnlijk staan hier twee verschillende meningen tegenover elkaar. Er kan echter geen sprake zijn van een meningsverschil als niet over hetzelfde vraagstuk wordt gesproken. Het is weinig zinvol te debatteren over een oplossing als er geen gedeelde visie is over wat het probleem eigenlijk is.

We zijn het over een aantal zaken eens: de moedertaal is belangrijk voor elk individu en het Papiaments is van groot maatschappelijk belang voor Aruba, Bonaire en Curaçao (ABC-eilanden). Daarnaast delen we de mening dat een onderwijsinrichting zoals in de koloniale periode geen goede voedingsbodem voor ontwikkeling biedt. Destijds was namelijk alleen het Nederlands als onderwijstaal toegestaan, werd het Papiaments minderwaardig geacht en het spreken ervan op school bestraft. Het is daarom ondenkbaar terug te gaan naar de praktijken van de vorige eeuw. Het betoog van Pereira en Römer-Dijkhoff is geschreven vanuit een historisch sociaal-politiek perspectief en zij wekken de indruk dat deze situatie nog steeds bestaat. Niets is echter minder waar: het Papiaments heeft zijn intrede gedaan in het onderwijs op de eilanden en van

slechts Nederlandstalig onderwijs waarbij het Papiaments wordt uitgesloten is allang geen sprake meer. Gelukkig maar.

Mijn analyse is opgesteld vanuit onderwijskundig perspectief gericht op maatschappelijke ontwikkeling. Onmisbaar hierbij is dat we niet over de talentkwestie kunnen praten zonder de kerntaken van het onderwijs in ogenschouw te nemen. Kinderen via het lezen onbeperkte toegang geven tot nieuwe informatiebronnen is zo’n kerntaak. De wetenschap geeft duidelijk aan wat het belang is van lezen in relatie tot ontwikkeling van allerlei kennis en vaardigheden en geeft ook ruimschoots antwoorden op allerlei vragen met betrekking tot taal- en leesontwikkeling. De opvatting dat geletterdheid essentieel is om mee te kunnen in een moderne samenleving wordt algemeen gedeeld.

Vanwege kleinschaligheid zijn publicatiemogelijkheden in het Papiaments jammer genoeg beperkt. Er is dan ook geen sprake van vrije leeskeuzes voor Papiamentstalige burgers. Niet op het gebied van studie en beroepsuitoefening; niet voor vrijetijdslezen en niet voor informatie op huis-, tuin- en keukenniveau. In het Papiaments is de toegang tot informatiebronnen al in de vroege schooljaren grotendeels geblokkeerd en er zijn onvoldoende mogelijkheden om een vaardige lezer te worden. Deze feitelijke constatering is geenszins een diskwalificatie van het Papiaments en evenmin een (koloniale) onderwaardering voor eigen identiteit, taal en cultuur. Het maakt initiatieven voor erkenning en ontwikkeling van het Papiaments ook zeker niet minder belangrijk. Integendeel: zon-

der een gedegen stutconstructie van een vreemde taal zal ontwikkeling van verdere vaardigheden in het Papiaments stagneren. Immers wie in het Papiaments op geavanceerder niveau wil communiceren over willekeurige onderwerpen zal hierover informatiebronnen in een vreemde taal moeten kunnen raadplegen.

Hoe krijgen Papiamentstalige kinderen dan wel toegang tot ‘alles wat er te lezen valt’? In mijn beschouwing heb ik dit vraagstuk verkend. Pereira en Römer-Dijkhoff gaan niet in op deze vraag en geven er ook geen oplossing voor. Het niet benoemen van de complicerende factor van onvoldoende publicatiemogelijkheden in het Papiaments laat zien dat de auteurs onvoldoende doorzien wat deze realiteit concreet betekent voor de onderwijsmogelijkheden van de ABC-eilanden. Zij baseren zich op onderzoeken die het belang van de moedertaal als instructietaal zouden aangeven. Maar is bij dergelijke onderzoeken het uitgangspunt dat kinderen *dezelfde* doelstellingen zouden moeten kunnen bereiken als kinderen elders? Cruciaal in mijn analyse is dat talen met weinig publicatiemogelijkheden onmogelijk *dezelfde* kerntaken van het onderwijs kunnen uitvoeren als talen met een grote variëteit aan bronnen.

Als ex-koloniën met betrekking tot geletterdheid niet *dezelfde* onderwijsdoelstellingen bereiken als hun voormalig moederland, zullen ze in een (koloniale) achterstandspositie blijven. Papiamentstalige burgers worden dan achtergesteld bij en afhankelijk van medeburgers die wel een grotere taal op hoog niveau beheersen. Als zij niet ook, via een grotere taal, *dezelfde* toegang

tot informatiebronnen hebben, leidt dit tot ongelijke ontwikkelmogelijkheden en maatschappelijke ongelijkheid. Is de ambitie dat Papiamentstalige kinderen dezelfde ontwikkelmogelijkheden verkrijgen als hun leeftijdgenootjes elders in het Koninkrijk? Dat is een politieke keuze.

Het debat moet wat mij betreft gaan om: *Hoe krijgen Papiamentstalige kinderen het vereiste niveau in een vreemde taal waarmee zij dezelfde toegang verkrijgen tot onbeperkte informatiebronnen?* Voordat we het gesprek kunnen voeren over hoe we dit het beste voor elkaar kunnen krijgen, moeten we het eerst over de noodzaak en wenselijkheid van deze doelstelling met elkaar eens zijn. En het realiseren van deze doelstelling is van levensbelang! ■

Juana Kibbelaar

Juana Kibbelaar is onderwijsadviseur en trainer en heeft jarenlange onderwijservaring in zowel het Caribische als het Europese deel van het Koninkrijk.

LITERATUUR

- Kibbelaar, J. (2019a). Hoe krijgen de ABC-eilanden een beter opgeleide bevolking? Deel 1 – Onderwijs op de ABC-eilanden: Focus op kennisontwikkeling. *Levende Talen Magazine*, 106(6), 24–28.
- Kibbelaar, J. (2019b). Hoe krijgen de ABC-eilanden een beter opgeleide bevolking? Deel 2 – Onderwijs op de ABC-eilanden: Een mogelijk dilemma? *Levende Talen Magazine*, 106(7), 22–26.
- Kibbelaar, J. (2019c). Hoe krijgen de ABC-eilanden een beter opgeleide bevolking? Deel 3 – Onderwijs op de ABC-eilanden: Een nieuw perspectief. *Levende Talen Magazine*, 106(8), 24–29.
- Pereira, J., & Römer-Dijkhoff, M. (2020). Papiaments van levensbelang voor de ontwikkeling van de leerlingen van Aruba, Curaçao en Bonaire. *Levende Talen Magazine*, 107(8), 24–28.

Boeken lezen in het Pools

Nederland kent enige tientallen ‘Poolse scholen’. Hun hoofddoel is om Poolstalige kinderen, uit Poolse of gemengde gezinnen in Nederland, in contact te houden met hun Poolse achtergrond. Meestal op zaterdag krijgen deze kinderen les in met name Poolse taal en cultuur van vrijwilligers. Daarnaast zijn er de nodige activiteiten rond Poolse feest- en gedenkdagen. Al met al spelen de Poolse scholen een belangrijke bindende rol in de Poolse gemeenschap.

Om in de coronatijd, met alle beperkingen, toch de kinderen te activeren schreef de Poolse school in Tilburg (Akademia Polonez) een wedstrijd uit waarin de kinderen uitgedaagd werden om een korte video te maken die anderen enthousiast zou maken voor hun favoriete (Poolse) boek en/of voor lezen in het algemeen. De wedstrijd was verbonden aan de Internationale Dag van het Kinderboek, Wereldboekendag en de (Poolse) Nationale Dag van de Bibliotheekarissen en Bibliotheken.

Deze wedstrijd liet de kinderen nadenken over de voordelen van lezen, zowel het plezier van het lezen en de schoonheid van boeken, als wat je eruit kunt leren door alle verschillende ervaringen die je in de boeken meebeleeft. Ook maakten ze kennis met de rijkheid en verscheidenheid van de Poolse literatuur, sommigen hernieuwd, maar anderen misschien voor het eerst, vooral de kinderen die het grootste deel van hun bewuste leven in Nederland hebben doorgebracht. En deze doelen werden niet alleen bereikt voor de deelnemers. Met hun video’s hebben ze laten zien hoe interessant en geliefd de Poolse boeken zijn bij kinderen, en zijn ze zo ambassadeurs geworden voor het lezen ervan door hun leeftijdsgenoten. Niet alleen voor hun familie en vrienden trouwens, want het aantal views op Facebook loopt op tot in de duizenden. (De video’s zijn nog te zien op bit.ly/ltn-poolslezen.)

Voor de deelnemers zelf zijn ook nog een aantal secundaire doelen bereikt. Ze hebben met name hun vaardigheid in het Pools geoefend door een presentatie erin te ontwerpen en uit te voeren. Verder hebben ze ervaren hoe het is om samen aan een gemeenschappelijk doel te werken, en heeft de gezamenlijke activiteit de binding versterkt met de schoolgemeenschap en Polen in het algemeen.

Al met al kijkt de school met grote tevredenheid terug op een zeer geslaagde activiteit. Zoals al verwacht spreken video en sociale media kinderen aan, en kunnen ook op deze manier een educatieve rol spelen. Naar alle waarschijnlijkheid gaat de videowedstrijd nog vaker terugkeren, ook nadat we wel weer gewoon bij elkaar kunnen komen. KEc ■